

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Ο ΟΙΚΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΦΟΒΟΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ

Ανδρούλλα Κουμίδου

Λεμεσός 2024

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Ανδρούλλα Κουμίδου, 2024

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της μεταπτυχιακής διατριβής από το Τμήμα Καλών Τεχνών του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου, στην επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κυρία Έφη Κυπριανίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια, που υπήρξε για εμένα πρότυπο. Την ευχαριστώ για την καθοδήγηση, τις συμβουλές και την παροχή υλικού για να μπορέσω να ολοκληρώσω τη διατριβή μου. Παράλληλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον κύριο Αντώνη Δανό, Αναπληρωτή Καθηγητή, για τη συνεργασία που είχαμε κατά τη διάρκεια των σπουδών μου.

Ξεχωριστά και με απέραντη ευγνωμοσύνη ευχαριστώ την οικογένειά μου, το σύζυγό μου και τους γιούς μου, οι οποίοι με την αγάπη τους, με υπομονή και κατανόηση, μου συμπαραστάθηκαν και με στηρίξαν σε όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μια από τις πιο ενδιαφέρουσες πτυχές του αριστοτελικού έργου αφορά στην ανάλυση των συναισθημάτων του ελέους και του φόβου, όπως αυτή παρουσιάζεται στα έργα του *Ποιητική* και *Ρητορική*. Η παρούσα εργασία επιδιώκει να εξετάσει τις θέσεις του Αριστοτέλη για τούτα τα συναισθήματα, που κατέχουν κεντρικό ρόλο στον ηθικό βίο, αλλά και στην πρόσληψη της τραγωδίας. Μέσα από την ανάλυση των θέσεων του Αριστοτέλη και του συσχετισμού τους με προσεγγίσεις σύγχρονων φιλοσόφων, επιδιώκεται η κατανόηση του ρόλου των συναισθημάτων στην ηθική του θεωρία και στην αντίληψή του για την ανθρώπινη φύση, καθώς και η ανάδειξη της σημασίας τους στη σύγχρονη συζήτηση για το ρόλο των συναισθημάτων στην Αισθητική.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, εξετάζονται οι θέσεις του Αριστοτέλη για το ρόλο των συναισθημάτων στον ηθικό βίο, με επικέντρωση στους τρόπους με τους οποίους τα συναισθήματα που προκαλεί η τραγωδία διαμορφώνουν την ηθική αντίληψη των θεατών. Το δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας αναλύει τα συναισθήματα του οίκτου και του φόβου και παρουσιάζει τη μεταξύ τους σχέση. Το τρίτο κεφάλαιο αναλύει τη φύση του συναισθήματος του φόβου και του ρόλου του στον ηθικό βίο, ενώ το τέταρτο κεφάλαιο εξετάζει σύγχρονες προσεγγίσεις των δύο συναισθημάτων, με έμφαση στο έργο της Αμερικανίδας φιλοσόφου Martha Nussbaum.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο, η μελέτη επικεντρώνεται στο ρόλο των συναισθημάτων του οίκτου και του φόβου στην επιτέλεση της κάθαρσης, όπως αυτή προκύπτει από την εμπλοκή μας με την τραγωδία. Εξετάζοντας τις θέσεις του Αριστοτέλη για την πλοκή, τους χαρακτήρες και τη δομή του αφηγηματικού κειμένου, επιχειρείται η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η πρόκληση αυτών των οδυνηρών συναισθημάτων συμβάλλει στην αισθητική και ηθική αξία του έργου, αλλά και στην ανάπτυξη μιας ηθικής στάσης ζωής.

Λέξεις-Κλειδιά: Αριστοτέλης, φόβος, οίκτος, κάθαρση, τραγωδία

ABSTRACT

One of the most interesting aspects of Aristotelian work concerns the analysis of the emotions of pity and fear, as presented in his works *Poetics* and *Rhetoric*. This study aims to examine Aristotle's views on these emotions, which hold a central role in moral life and in the reception of tragedy. By analyzing Aristotle's positions and correlating them with approaches by contemporary philosophers, this study seeks to understand the role of emotions in his ethical theory and his perception of human nature, as well as to highlight their significance in the contemporary discussion on the role of emotions in Aesthetics.

In the first chapter, Aristotle's views on the role of emotions in moral life are examined, focusing on the ways in which the emotions evoked by tragedy shape the moral perception of the audience. The second chapter analyzes the emotions of pity and fear and presents their interrelation. The third chapter delves into the nature of the emotion of fear and its role in moral life, while the fourth chapter examines contemporary approaches to these two emotions, with an emphasis on the work of the American philosopher Martha Nussbaum.

In the fourth and final chapter, the study focuses on the role of the emotions of pity and fear in achieving catharsis, as it arises from our engagement with tragedy. By examining Aristotle's views on plot, characters, and the structure of the narrative text, the study attempts to understand how the evocation of these painful emotions contributes to the aesthetic and moral value of the work, as well as to the development of a moral stance in life.

Key Words: Aristotle, fear, pity, katharsis, tragedy

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	iv
ABSTRACT.....	v
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	vi
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Η αριστοτελική άποψη για τα συναισθήματα	2
1.1 Το συναίσθημα στα αριστοτελικά κείμενα	2
1.2 Το συναίσθημα ως αρωγός στην ενάρετη ζωή	4
1.3 Το συναίσθημα του οίκτου.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η σχέση του οίκτου και φόβου	11
2.1 Το συναίσθημα του οίκτου και του φόβου στα έργα του Αριστοτέλη	11
2.2 Το αίσθημα του οίκτου και του φόβου στις τραγωδίες	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Το συναίσθημα του φόβου	16
3.1 Η φύση του συναισθήματος του φόβου	16
3.2 Καλλιεργώντας τα ηθικά συναισθήματα	19
3.3 Ο φόβος στην τραγωδία	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Σύγχρονες προσεγγίσεις στο συναίσθημα του οίκτου.....	22
4.1 Σύγχρονες προσεγγίσεις στο συναίσθημα του οίκτου	23
4.2 Ο οίκτος στην τραγωδία.....	28
4.3 Ο θεϊκός οίκτος.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Η Κάθαρση στην Ποιητική του Αριστοτέλη	32
5.1 Η κάθαρση από την Ποιητική του Αριστοτέλη	32
5.2 Η κάθαρση από την Ρητορική του Αριστοτέλη	33
5.3 Ο φόβος και ο οίκτος στην τραγωδία οδηγούν στην κάθαρση	34
5.4 Από την μίμηση στην οικεία ηδονή και στην κάθαρση	37
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	39
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	42